بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2020/HC-A/167
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** މުޙައްމަދު އަލީ، އައްޝާރިޤާދީ / ގއ. ކޯލަމާފުށި
- **އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** މަސައްކަތާއި މުދަލާއި ޚިދުމަތުގެ އަގު ހޯދުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުﷲ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްޤާދިރު ހުސައިން

ނިންމި ތާރީޚް: 10 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1446 / 11 ޑިސެންބަރު 2024

27 މުޙައްރަމް 1442

ހައިކޯޓުގައި [illegible] ތާރީޚު: 15 ސެޕްޓެމްބަރު 2020

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 24/Cv-C-HD/2019
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **މައުޟޫ:** [illegible]
- **ހުކުމްކުރި ތާރީޚު:** 17 ޖަނަވަރީ 2019
- **ހުށަހެޅި ތާރީޚު:** 04 ޖަނަވަރީ 2020

[illegible]

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުاللهގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ޚުލާޞާ:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓު ހުޅުމާލޭ ޑިވިޝަންގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާ އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެ [illegible] [illegible] / [illegible]، މުޙައްމަދު ޢަލީ (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A049035) (މީގެ ފަހުން "މުޙައްމަދު ޢަލީ" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް") ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. އިސްތިއުނާފުގެ ދެކޮޅު ފަރާތަކީ، ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަޓީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C-158/2014) (މީގެ ފަހުން "ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަޓީ" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފުގެ ދެކޮޅު ފަރާތް") އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. އަލިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން (މީގެ ފަހުން "އަލިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން") އާއި މުޙައްމަދު ޢަލީ އާ ދެމެދު ހުޅުމާލޭ ޕްލޮޓް ނަންބަރު N2-23 ގައި ތަރައްޤީކުރާ "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ބްލޮކް C ގެ ނަންބަރު C203 އެޕާޓްމަންޓް ގަނެ ވިއްކުމުގެ އެއްބަސްވުމެއްގައި 05 ޖަނަވަރީ 2016 ވަނަ ދުވަހު ސޮއިކޮށްފައިވެއެވެ.[1]

3. އަލިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަޓީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ދެމެދު 15 މޭ 2018 ގައި "އަލިން އެވެނިއު ބްލޮކް C ފްލެޓް ވިއްކުމުގެ އެއްބަސްވުން" ވެފައިވެއެވެ. މި އެއްބަސްވުމުގައި ހުޅުމާލޭ ޕްލޮޓް ނަންބަރު N2-23 ގައި "އަލިން އެވެނިއު C" ގެ ނަމުގައި ތަރައްޤީކުރަމުންދާ ކޮންޑޮމިނިއަމް [illegible] [illegible] އާއި [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައިކަން އެއްބަސްވުމުގެ 02 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް [illegible] [illegible] [illegible].

---

[1] އަލިން އެވެނިއު ބްލޮކް C ފްލެޓް ވިއްކުމުގެ އެއްބަސްވުން

4. އަލިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން ހުޅުމާލޭ ފްލެޓް ނަންބަރު N2-23 ގައި ތަރައްޤީކުރި "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ބްލޮކް C ގެ ނަންބަރު C203 އެޕާޓްމަންޓް ގަތް ފަރާތުން "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ކޮމަން އޭރިއާގެ މެއިންޓެނަންސް ފީ ގެ ގޮތުގައި 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ޖޫން މަހުން ފެށިގެން އެ އަހަރުގެ ޑިސެމްބަރު މަހުގެ ނިޔަލަށް ދައްކަންޖެހޭ 16,101/40ރ. (ސޯޅަހާސް އެއްސަތޭކަ އެއްރުފިޔާ ސާޅީސްލާރި) ދައްކާފައިނުވާތީ، އެ ފައިސާއާއި، މެއިންޓެނަންސްގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ނުދައްކާތީގެ ސަބަބުން އަދާ ޖޫރިމަނާކުރުމުގައިވާ 1,932/16ރ. (އެއްހާސް ނުވަ ސަތޭކަ ބިތިރީސް ރު ފިޔާ ސޯޅަލާރި) އާއި، މި ފައިސާ ހޯދަން މަޤްސަދު ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންޖެހުމުން ވަކީލުންނަށް ދައްކަންޖެހުނު ފައިސާގެ ގޮތުގައި -/8,480 (އަށްހާސް ހަތަރުސަތޭކަ އަށްޑިހަ ރުފިޔާ) އާއެކު ޖުމްލަ 20,648/80ރ. (ވިހިހާސް ހަސަތޭކަ ސާޅީސް އަށް ރުފިޔާ އަށްޑިހަ ލާރި) ޝަރީޢަތް ދެދުވެރިކަން ހޯދުމަށާއި، "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ބްލޮކް C ގެ ނަންބަރު C203 އެޕާޓްމަންޓް ގަތުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ބްލޮކް C ގެ ކޮމަން އޭރިއާގެ މެއިންޓެނަންސް ފީއާ އެޕާޓްމަންޓް ގަތް ފަރާތުން ދައްކަންޖެހޭ ވިއްކާލާފައި ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށާއި، އެ ފައިސާ ނުދައްކާނަމަ ޖޫރިމަނާގައި "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ބްލޮކް C ގެ ކޮމަން އޭރިއާގައި ހިމެނޭ ޚިދުމަތްތައް ނުދީ އެފަދަ ޚިދުމަތްތައް ހިދުމަތްތަކާ ކަނޑައަޅުއްވާ އިލްތިމާސް "އަލިން އެވެނިއު" ގެ ބްލޮކް C ގެ ކޮމަން އޭރިއާގެ މެއިންޓެނަންސް ބަލަހައްޓާ ފަރާތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަމުން ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ޕްރައިވަސީ ޕާޓްނަރޝިޕްގެ ފަރާތުން މުޙައްމަދު އަލީގެ މައްޗަށް ދައުވާކޮށް ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅައިފައެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމެވުން

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ފައިސަލާއަށް ބަލައިލާ އެ ފައިސަލާގައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ،

> "ދައުވާ، ބޮޑުވިލާ ކޮންކޮން އަޅުއްވާގައި ހުޅުމާލެ ޕްރައިވެޓް ޕްރޮޕަޓީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން
> އެއްސައިލާމް / ގއ. ކޮލަމާފުށި، މުޙައްމަދު އަލީގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރި ކުރުން މި މައްސަލައިގައި، އަލިން

އެވިއޭ C ލައިސަންސް ހޯދުމުގެ އެކްސްޓެންޝަނުގެ ދަރުސް، އެކްސްޓެންޝަނުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ދުވަސްވަރު ކާވަން އެރިއާ ޓްރެއިނިންގ ހިނގުމުގެ އަގަކީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ޚަރަދުކުރި ކަމަށްވާތީ، މި ކޯޓުން ކާވަން އެރިއާ ޓްރެއިނިންގ ފަށާފައިވާ ކޯޓުގެ 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ޖޫން މަހުން ފެށިގެން 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީގެ ނިޔަލަށް، ކާވަން އެރިއާ ޓްރެއިނިންގ ފީގެ -/34,503ރ (ތިރީސްހަތަރުހާސް ފަސްސަތޭކަ ތިނެއް) އާއި، އަދި ހުރިހާކަމެއް އެކުލަވާ ސަރަޙައްދު ޚިދުމަތުގެ ކޯޓުގައި އަންނައުނު 4,141/36ރ (ހަތަރުހާސް އެއްސަތޭކަ ސާޅީސް އެކެއް ރުފިޔާ ތިރީސްހަ ލާރި) އާއި، ވަކިން ފީގެ -/8,480ރ (އަށްހާސް ހަތަރުސަތޭކަ އަށްޑިހަ ރުފިޔާ) އެއްކޮށް ޖުމްލަ 47،123/36ރ (ސާޅީސްހަތްހާސް އެއްސަތޭކަ ތޭވީސް ރުފިޔާ ތިރީސްހަ ލާރި) ލިބިދޭން އަދި މި ޤަރާރު ކުރިން އަދި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރާ ފަރާތަށް ކުރިމަތިލާފައިވާ ވަޒީފާގެ އެއްބަސްވުމުގެ ސަރުކާރުން ސޮއިކޮށްފައިވާ ކަމަށެވެ،

ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާގައި ދަޢުވާކާ ފަރާތުން ކުރިމަތިން އަދި ދަޢުވާކުރި ފަރާތުގެ ތެރޭގައި ވަޒީފާގައި ކާވަން އެރިއާ ޓްރެއިނިންގ ފީ ދޭން ކަމުގައިވާތީ، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން 15 ޖޫން 2019 ގައި (ޚުލާސާ ކޮށްފައި) ހުށަހެޅި ސްޓޭޓްމަންޓްގައި ކިޔަވައިދިނުމުގެ ފަރާތުން ފޮނުވި މި މައްސަލާގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުން ގޮތުގެ ކަމަށްވަނީ ތަޢުލީމުކަމުގައި، އަދި މި ދަޢުވާގައި ދޫކޮށްލި ކިޔަވައިދިނުމުގެ ތެރެއިން ވި ހިނގާ ކިޔަވައިދިނުމުގެ އަގު ކުރިމަތިކުރަންޖެހޭ ދަޢުވާއިއްސަވާ ޤަވާޢިދު، މުސާރަދެއްކުމުގައި ތަފާސް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ގޮތުގައިވެސް މި ދަޢުވާގެ ތެރޭގައި ކުރިން ކަމަށްވީ ނުދޭ ސަރުކާރުގެ ކަމެއް، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން މި މައްސަލާގެ ދަޢުވާ ޤާނޫނުގެ 12.2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުން ކަމަށްވާތީ ބަލަން ނުޖެހޭ ކަމަށެވެ،

ޖުމްލަ 47,123/36ރ (ސާޅީސްހަތްހާސް އެއްސަތޭކަ ތޭވީސް ރުފިޔާ ތިރީސްހަ ލާރި) ދަޢުވާކާ ފަރާތަށް ދީ ނިންމުމުގެ ގޮތުން 04 ފެބުރުއަރީ 2020 އިން ފެށިގެން 03 (ތިނެއް)، މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި، ކާށިދޫ ވަކިކަމަށް ޖެހޭ ފަރާތުގެ ދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ދަޢުވާކުރަން ޖެހޭނެ، މި ދަރަނި ޚަލާސްކުރުމަށް ދަޢުވާ ލިބޭ އެފަރާތަކީ / ގއ. ކާރާވިހި، މުޙައްމަދު އަލީގެ އަތުގައި، މިގޮތުގެ މައްސަލަ ޙަވާލުކޮށްފައިވެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް

6. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަޖެހުންތަކާ ޚިލާފު ވާތީ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މުޙައްމަދު އަލީގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވި އަރްޒީގައި 04 (ހަތަރެއް) ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ:

6.1- ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީފާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި މަސައްކަތަށް އެއްވަރު އުޖޫރަ މަސައްކަތަކުގައި އެ ޤާނޫނު ހިންގަން ކަނޑައަޅާ އެ ޤާނޫނު ނުވަތަ އެ ޤާނޫނުގެދަށުން ހަދާ

[illegible] ކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން، [illegible] [illegible] [illegible]

ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުޅުމާލޭ ޑިވިޝަނުން ކުރިން ނިންމެވި އެކޯޓުގެ ނަންބަރު

152/Cv-C-HD/2018 ޤަޟިއްޔާ (މިހާރު ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ހިނގަމުންދާ މައްސަލައެއް)

އާއި [illegible] [illegible] މި މައްސަލަ ބަލާއިރު، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ބޮޑު [illegible] މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ،

-6.2 ދަޢުވާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible] ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ،

-6.3 [illegible] [illegible] [illegible] C [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 05 ޑިސެންބަރު 2016 ދުވަހު [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 [illegible] ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ،

-6.4 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2009/HC-A/348 ޤަޟިއްޔާގައި ވަކިން ވީ ނިޔާވެސް ގުޅޭގޮތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލާއި ޚިލާފަށް މި ޤަޟިއްޔާގައި ވަކިން ވީ ޙުކުމްކޮށްފައި ކަނޑައެޅިފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ޚުލާޞާ

7. ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ ތަފްސީލުކުރައްވަމުން އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 152/Cv-C-HD/2018 ޤަޟިއްޔާއި އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާއަކީ އެއްބަސްވުމެއްގެ ދެ ދަޢުވާކަމަށްވާތީ، އަދި ދެ މަސައްކަތުގައިވެސް އެއް ހިލާފްކޮށް ފުރިހަމަކުރެވިފައިނުވާތީ މި ދެ މަސައްކަތުގެ ނިންމުން ވަކިން ބޭނުން ތަފާތުކަން ނިންމަވާފައިވާކަމަށެވެ.

8. ދެވަނަ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ ތަފްސީލުކުރައްވަމުން އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، މަސައްކަތުގެ ޚުލާޞާ ބާރުން ހުށަހެޅި ދުވަހު ޕްރޮޖެކްޓްގެ ފާހަގަކުރުން ހުށަހެޅި ލިޔުންތައް ސާބިތުވުން ބަލައިގަންނަވާފައިވާކަމަށް އިތުރު ހިންގުނު ބަރުދަނެއް ދީފައި ނެތި ޙުކުމްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދީފައިނުވާކަމަށެވެ.

9. ތިންވަނަ އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ ތަފްސީލުކުރައްވަމުން އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، އަދިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި މުޙައްމަދު އަލީ އާއި ދެމެދު 5 ޑިސެމްބަރު 2016 ވަނަ ދުވަހު ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެގްރީމަންޓް ގެނެސްދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާނީ އަދިން އެޕެންޑިކްސްގެ ޝެޑިއުލް C ގެ މަސައްކަތް ނިމި އެގްރީމަންޓްތަކުގެ ގެންނަ ބަދަލުތަކާ ދުވަހުން ފެށިގެން ފުރަތަމަ 2 އަހަރު ވަންދެން ތަނުގެ ކަންކަން ފެށުމުގެ ބެލެހެއްޓުމާއި ހިއްސާ މަސައްކަތް ނުވަތަ އެ މަސައްކަތް އެކަން ބަލަހައްޓާ މަސައްކަތްކުރާނެކަމަށެވެ. މި މާއްދާއަށް ބެހުމުން އެނގޭނީ އަދިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ މަސައްކަތް މުޙައްމަދު އަލީގެ މައްޗަށް މި މާއްދާ ތަންފީޒުކުރެވޭނީ އަދިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ މަސައްކަތް އިތުރުކޮށްދެއްވުމުން ހަމައެކަނި މަސައްކަތް އަދާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ގެއްލިފައިވާކަމަށެވެ. އަދިން

ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރޮޖެކްޓް [illegible] ފަރާތުން މިއިން އެއްވެސް ކަމެއް ފުރިހަމަކުރުމަށް [illegible] މުވައްކަލު އަލީގެ ފަރާތުން މިކަންކަން ސާބިތުކުރުމަށް [illegible] ހުރިހާ އެއްވެސް [illegible] ހުށަހަޅާފައިނުވާކަމަށެވެ. އެހެން ކަމުން އަލީން ކޮންސްޓްރަކްޝަން [illegible] [illegible] [illegible] އާއި ދުވަހު އޮތް އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަލީން ކޮންސްޓްރަކްޝަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަށުން މުވައްކަލު އަލީ އަށް [illegible] [illegible] މުވައްކަލު އަލީ [illegible] [illegible].

10. ހަތަރުވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ ތަފްޞީލުކުރަމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، މުވައްކަލު އަލީ އާއި [illegible] ދެމެދު [illegible] އެއްބަސްވުމެއް [illegible] އެހެން އެއްބަސްވުމެއްގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ހައިކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] ނަންބަރު 2009/HC-A/348 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

11. މުވައްކަލު އަލީގެ ފަރާތުން އެދުނީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ދަށުން އަލީން [illegible] [illegible] C ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާސާ

12. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގެ ޙައްޤުގައި [illegible] [illegible] ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ކުރައްވާފައިވަނީ [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި މައްސަލައާއި އެއްވަރު އެހެން މައްސަލަތަކުގައި އެ ކޯޓުން ކުރިންކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ނުވަތަ އެ ކޯޓަށްވުރެ މަތީ ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން [illegible] ކަމަށެވެ.

13. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގެ ޙައްޤުގައި [illegible] [illegible] ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގެ [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. އަދި [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] ކަމަށެވެ.

14. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ޙައްޤުގައި [illegible] [illegible] ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، [illegible] [illegible] 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] C ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

މުރާޖަޢާކޮށް ބަލައިލެއްވީ ވިއްސާ ފަރާތުން ނުލަބާ ދީ ފަރާތުން އެކަން ބަޔާންކުރާ ދިފާޢަށް ފަރާތުން ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުންވެސް ރިޢާޔަތްކުރައްވާ 152/Cv-C-HD/2018 ގެ ޝަރީޢަތުގައި ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/402 ގެ ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅި ބާރު ކޯޓަށްދީފައި އަދި ކުރެވޭގޮތަށް އެއްބަސްވުމުގެ މަތިން ދިރާސާކޮށް ކުރައްވާ ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ ދިފާޢުގައިވާ ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ މަޢުލޫމާތުގެ ދަށުން އަންގަވާ ޕްރީމިއަރ ޕްރޮޕަޓީޒް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ނަމުގައި ސިޓީ ވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ ސަރަޙައްދުގައި ޝަރުޢީ ހުކުމުގެ ނިޔަލަށް އެކަމަކީ އިސްތިސްނާ ދެ ކުރުމުން އެއްބަސްވުމުގައިވާ ސަބަބުން ދިފާޢަށް ފަރާތުން ބަޔާންކުރާ ވަނަ މާއްދާގައި އިސްތިސްނާ ހަމަޖެހިފައިވާ ފަރާތަކުން އެއްވެސް ޕްރީމިއަރ ޕްރޮޕަޓީޒް ޕްރައިވެޓް ދިމާވެގެން އެކަން ކުރެވޭނެ ޕްރޮޕަޓީ އަދި އެއްބަސްވުމުގެ ނަންބަރު A ގެ ނަންބަރު A408 އެގްރީމަންޓް ގައި އަންގަވާ ހުށަހެޅި ތާރީޚުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނާއި ހަވާލާދީފައިވާ ކަމަށް ސާބިތުވާ ކަމަށް ޝަރީޢަތުން އިޢުތިރާފުވެވަޑައިގެންފައިވެއެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޕްރޮޕަޓީއާ ގުޅުންހުރި އެއްބަސްވުމުގެ ބަދަލުގައި ނުވަތަ ސާބިތުވާ ކަމަށް ބަޔާންކުރާ އެއްބަސްވުމުގެ ބަދަލުގައި ދޭ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ދިނުމަށް ނިންމުމުގެ ބަދަލުގައި ފުރިހަމަ ޝަރީޢަތުން ސާބިތުވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

15. އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރާ ތަރުތީބުގައި ޕްރޮޕަޓީޒްގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރެއްވި ވަކިން ފިޔަވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަޙައްދު ދަށުގެ ބައެއް ހަމައެކަނި ފަރާތުން ބަޔާންކުރެވުނު ބަޔާންކުރާތީވެ، އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ދަޢުވާ ނުކުތާގައި ދިފާޢު ކޯޓުން ބަޔާންކުރެއްވީ ތަރުތީބުން އޮތް ޤާނޫނީ ބާރާއި ޤާނޫނީ ބަސްތައް ދެކޮޅަށް ހުރި ބާރު ކޯޓުން ޤާނޫނީ ދަޢުވާތަކުގައި ހުރިހާ ކަމެއް އުސޫލުން ބަޔާންކުރަމުން ދިޔައީ، އަދި ޤާނޫނީ ކަންކަމާ ބެހޭގޮތުން ހުކުމް ނިންމުމަކީ ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ބަޔާންތަކަށް ބަލައިގެން ވެފައިވާ ކަމަށް ދެކެވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި މިކަން ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަތުމުގައި ސާބިތު ޤާނޫނު ބަލައި ދަޢުވާ ނުކުތާ ހުށަހެޅިފައިވާ ހުކުމް ނުކުރެވޭނެކަމަށް ބަލައިގެން ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

16. ޕްރިމިއަރ ޕްރޮޕަޓީގެ ފަރާތުން އެދެނީ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ގަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވައި މައްސަލަ ނިންމަވައިދެއްވުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާ

17. އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމެވިއިރު އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 152/Cv-C-HD/2018 ގަޟިއްޔާއަށް ތަބާވެފައިނުވާކަމަށާއި، އެއީ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފު ކަމެއްކަމުގައެވެ.

18. ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> 5 (ނ) ފަނޑިޔާރުންގެ [illegible]
>
> (ނ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ [illegible]
>
> (1) މައްސަލައިގައި [illegible]

(2) މައްސަލައާ އެއްގޮތަށް އެހެން މައްސަލައެއްގައި އެ ޤަޟިއްޔާ ކުރިން ކޯޓަކުން ނިންމާފައި ހުރުމާ އެ ޤަޟިއްޔާއަކީ

މަތީ ޝަރީޢަތަކުން ނިންމާފައި ހުރުމާ.

(3) ވަކި ފަރާތަކުން ނުޖެހޭގޮތުން، ވަކި ފަރާތެއްގެ ނުފޫޒަކުން ނުހިނގާގޮތުން، ވަކި ފަރާތަކުން ދެއްކޭގޮތް ފިޔަވައި

ޝަރީޢަތުން ދެކޭ ގޮތުގައި ޢަދުލުވެރިކަން ހިފެހެއްޓުން.

19. ބަޔާންކުރި މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އެކަޝީލަކު ނިންމާ ނިންމުމަކީ އެކަޝީލު މައްސަލައާ ނިސްބަތުގައި ތާއީދުކުރާކަން ޤާބިލުވަރުކަމެވެ. އަދި ނިންމުމަކީ ޙައްޤުން ތަޖުރިބާ ނިންމުމެއްކަމުގައި ކަމެއް އޮތްކަމާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

20. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ މާއްދާގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުން، "ޙައްޤުން ތަޖުރިބާ" ކަމުގައި ނުވުމުން، އެފަދައިން، އެކަޝީން ނިންމާ ޙައްޤުނުވަނީ ނިންމެވި އެއްވެސް ކަހަލަ ފަނޑިޔާރުންގެ ގަވާއިދު ހަމަޖެހިފައިވަނީ ކަހަލަ ފަރާތަކުން ނުކުތާއެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

21. ހަމައެހެންމެ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރުވި މައްސަލަ އެޖެންޑާގެ އެހެން މައްސަލަތަކެއް ހިނގައިދާ ގޮތް އެއްގޮތް ނުވުމަކީ އެފަދަ ނިންމުމަކީ ޙައްޤުވުމަކީ، ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރަށް ޚިލާފުވެފައި، ފަނޑިޔާރުން ހަމަޖެހިފައި ގޮތެއްކަމަށް ބުނެވިދާނެ ބަހަނާއެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާނަމަ، މި ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގެ ގޮތުގައި ޤަބޫލު ކުރެވޭ

ނުކުތާއެއްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާ ނުކުތާ

22. އިސްތިއުނާފީ ދަޢުވާ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފު ކުރުވުމަށް

މައްސަލަ ސިފަވެގެން ކުރިއަށް ދިޔައިރު، ދުވާލު ބައްޕަ ހުށަހަޅާ ދަޢުވާ، އިސްތިއުނާފު ދަށުން ފަރާތުން

ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ލިޔުންތަކެއް ބަލައިގަނެ އެލިޔުންތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވަނީ، އެލިޔުންތަކާބެހޭގޮތުން ދިފާޢީ ހެކި ހުށަހަޅަން ފުރުޞަތު ނުދީފައިވާކަމެވެ.

23. މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ [illegible] ލިޔުންތަކެއްކަމަށް ނުވަތަ ދިފާޢީ ހެކި ހުށަހަޅަން ފުރުޞަތު [illegible] ކަން ލިޔުންތަކުގެ [illegible] ނުވަތަ އެލިޔުންތަކުގެ ސަބަބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގެ [illegible] [illegible].

24. ހަމައެހެންމެ، އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުން [illegible] ބުނެފައިވަނީ، [illegible] [illegible] ހުށަހެޅި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިސްތިއުނާފު [illegible] ފަރާތުން [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

25. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible].

އިސްތިއުނާފީ [illegible] [illegible]

26. އިސްތިއުނާފީ [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] C ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 30 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

27. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ހެލްތް ސަރވިސަސް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް ވ. ސަޢީދާ ޤުސް**[2] ގެ ޤަޟިއްޔާއާ ހައިކޯޓުގެ **މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވ. ޤާސިމް އިބްރާހީމް**[3] ފަދަ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން މުއައްސަސާތަކުގައި [illegible] މައްސަލަ [illegible] ނިމުން ގޮތުގެ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ހެލްތް ސަރވިސަސް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް ވ. ސަޢީދާ ޤުސް**[4] ގެ ޤަޟިއްޔާގެ [illegible]

28. މި އުސޫލުތަކަށް މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކޮށް ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގައި [illegible] މައްސަލަ [illegible] ޤަޟިއްޔާގެ [illegible]

29. [illegible]

---

[2] 2017/SC-A/26

[3] 2011/HC-A/192

[4] 2017/SC-A/26

ދަޢުވާގެ ޗަލާނު ފޯމުގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުން އެނގެން އޮންނާތީ، ހެދި ހުށަހެޅުނު ނުކުތާގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މުޙައްމަދު އަލީގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ސަފަރީ ހެކިން ބޭނުންކުރެވިފައިވާކަން ފަރު ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.[5]

30. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަށް ބިނާވެފައިވަނީ މައްސަލައިގެ ހަބްސުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމުން ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިނުވާކަން އެނގެން އޮތެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ދިފާޢީ މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު އަލީ ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމުން ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ ނަތީޖާ ބަދަލުވާން ޖެހޭ ނުވަތަ ކަމަ ދުވުން ސާބިތުކޮށްދޭވަރުގެ މުޙައްމަދު އަލީގެ ފަރާތުން ސާބިތުކޮށްދީފައެއް ނުވެއެވެ.

31. ބަޔާންކުރެވުން ކަންކަމަށްބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ސަބަބީ އަދި ދޫނި އެސްޓޮޕަލް ޑޮކްޓްރިން ބުނެދިނުމުން ނަމަ، މަޖީ ނިންމުންތަކާ ގުޅޭ ބަލާލާއިރު، މިގޮތަށް މައްސަލަތަކުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އެސްޓޮޕަލް ހުރިކަން ބައްލަވާލެއްވުމުގައި ނުފޫޒުކުރާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނަތީޖާއަށް ބަދަލުގެނައުމުގެ ބާރު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބަލައިގަތުމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އިބްރާހީމް ޝާހިދު ވ. ކަސްޓަމްސް ސަރވިސް**[6] ޤަޟިއްޔާގެ 10 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، ޑޮކްޓްރިން ގޮތުން ގެނައި ހުކުމުގެ ބަލާއިރު ބިނާކުރަނީ ނަތީޖާ އިޖުތިހާދުގެ ތަރުތީބުތަކުގެ މިންވަރަށް އެކަށީގެން ނަތީޖާ ދައްކާފައިވާ ވަކިކަމެއް ބިނާވެ ހުރި ކަމުގެ ކަނޑައެޅިފައިވާ ބިނާކުރާ، އެކަމުގައި އުފެދޭ ޑޮކްޓްރިން ބައިސަކީ ކޯޓުތަކުން ސާބިތުކުރެވޭނެ ބާރުތަކަކީ ބައިގަނޑު ގޮތްތަކެއް ނޫނެވެ، އެހެންނަމަވެސް، އުޅޭ ސަބަބުތައް ނަތީޖާ ދަށުން ކޯޓުން ހުށަހަޅާ ގޮތަށް އެކަމަކު ނަތީޖާއަށްގެ މައްސަލަ އެއް ޑޮކްޓްރިން ބައިސަކީ ބަޔާންކުރެވުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނަތީޖާތަކާއި ހުކުމްކުރުމުގައި ނަތީޖާތަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފެނިގެންދަނީ ނަތީޖާއިން ފެށިގެން ބެލެންޖެހޭ ނަތީޖާގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑެތި ޑޮކްޓްރިނަކީ ބައިސަކީ އެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

---

[5] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ "ސަބަބުތަކާއި ނިންމުން"ގެ (ރ) ގައި.

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-L/91 ޤަޟިއްޔާ.

32. މަތީ މަރުޙަލާގެ ނިންމުމަކާ ހަވާލާދީ އިސްތިއުނާފު ކުރާނަމަ، ހަމައެކަނި އެ [illegible] [illegible] ކުރި [illegible] ބުނެދިނުމުގެ ބަދަލުގައި، ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި އެ އުސޫލުތަކާއި [illegible]، އޭގެ ނަތީޖާއާއި، އެކަމުގެ ސަބަބުން ހުކުމަށް އަސަރުކޮށްފައިވާ މިންވަރު [illegible]. އެހެނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ، **[illegible] ވ. [illegible]**[7] މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން، އިސްތިއުނާފީ މަރުޙަލާއަކީ، [illegible] [illegible]، ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުން ހުށަހެޅުނު ދަޢުވާ އަލުން ބަލާ އުސޫލުން ނުވަތަ ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުން ކުރި [illegible] [illegible] ވަޒަންކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] ކަންކަން ބަލާ މަރުޙަލާއެއް ނޫނެވެ. އެހެން [illegible] ޝަރީޢަތްކުރާ (Trial Court) ކޯޓުކަމުންނެވެ.

33. ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި [illegible] އުސޫލުތަކާއި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **[illegible] ވ. [illegible]**[8] މައްސަލައިން [illegible] [illegible].

އިސްތިއުނާފީ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާ

34. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2009/HC-A/348 ޤަޟިއްޔާ[9]ގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓަކަށް މައްސަލައެއް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible]

---

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/41 ޤަޟިއްޔާ

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/09 ޤަޟިއްޔާ

[9] ޢަބްދުﷲ ޙަސަން ވ. [illegible]

މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އަނެއް [illegible] [illegible] ޝަރީކު ވީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީކު ވީ ނަގައިދީފައިވާކަމެވެ.

35. މަތީގައި ހަވާލާދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާއާއި، އަދި އޭގެފަހުން ނިންމާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/402 ޤަޟިއްޔާ[10]އާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/60 ޤަޟިއްޔާ[11]އަށް ބަލާއިރު، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ކުރިން މިފަދަ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ޤާނޫނީ ޝަރީކު ވީ [illegible] [illegible] [illegible] ހާލަތުގައި ވީ ނަގައިދިނުން [illegible] އެނގެއެވެ.

36. މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިޢުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ސީދާ ވަކި އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިނުވިނަމަވެސް، "ކޯޕަރޭޓް ވެއިލް ލިފްޓިންގ" ގެ މަފްހޫމުން ޝިރާކަތްކޮށް، [illegible] އެއްބަސްވުމަކީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިޢުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމެއްކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިއީ އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] ދަޢުވާއެއް ނޫނެވެ.

37. "ކޯޕަރޭޓް ވެއިލް ލިފްޓިންގ" މަފްހޫމަށް [illegible] ހާލަތުގައި، [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ ފަރާތްތަކުގެ (އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތާއި [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) އާ [illegible] [illegible] ވީ [illegible] އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތަށް ބަލަންޖެހޭނެއެވެ.

---

[10] [illegible] ވ. [illegible]

[11] [illegible] ވ. [illegible] ([2024] SC 18)

38. އެގޮތުން ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތާއި އަދި ކަސްޓަމްސް ސަރވިސް ހުށަހަޅުއްވާ ވިޔަފާރިއާ ދެމެދު ވެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނޭ، އަދި އެތެރޭގެ ހިންގާ ގަވާއިދު 41 ވަނަ މާއްދާގައި ވަކިވަކިން މާއްދާއެއް ހިމެނިފައިވެއެވެ. އެމާއްދާގައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ގައިދީން ހިފެހެއްޓުން އަދި އެ ހިފެހެއްޓުން ގުޅިގެން ދަތުރު ކުރުމުގެ ޚަރަދު ގާނޫނާ ޚިލާފުވާ ގޮތެއްގެ މަތިން އެ ފަރާތެއްގެ ޒިންމާ ޙަވާލުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް، އަދި ބޭނުންކުރާ އެ ފަރާތްތަކުގެ ޚަރަދު ކުރުމުގެ ބަޔާން ކުރެވިފައިވާ ހުރިހާ ކަމެއް ލިބިގެންވެއެވެ."

39. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަށް ބަލާއިރު، މިގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި ވާ ޑިއުޓީފްރީ ޝޮޕިންގ، ބަޔާން ކޮންސެޕްޓްގެ ހިންގާ ބޮންޑެޑް ވެއަރހައުސްތަކުގެ ނުވަތަ އެހެނިހެން ވިޔަފާރިތަކުގެ ކަންތައް ކުރުމަށް އެ އެއްބަސްވުމުގެ 29[12] އަދި 30[13] ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތާއި، އަދި ކަސްޓަމްސް ސަރވިސް ހުށަހަޅުއްވާ ވިޔަފާރީގެ ދަށުން ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން[14] ވަކި ބޮންޑެޑް ވެއަރހައުސްތަކުގެ ހިންގުމުގެ ކަންތައްތަކެއް، އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތަށް ހަވާލުކޮށްފައެވެ.

---

[12] 29 ވަނަ މާއްދާ.

ގަރާރު އެގްރީމެންޓް ބާޠިލުކުރުމުގެ ނުވަތަ ހުއްޓުމުގެ ފިޔަވަޅު 2 (ދޭއް) އަހަރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި މި އެއްބަސްވުމުގެ ޝަރުތަކަށް 7 ގަޑީ ހިނގާ ގޮތުން އެއްބަސްވުމުގެ ޒިންމާ ލިބޭ ފަރާތް އޮފިސަރު ގެ ބޮންޑު C ގެ އިތުރުން ކަންކަންހިންގުމުގެ ޝަރުތުތައް ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ކަމާބެހޭ ފަރާތުން ކަނޑައަޅާނެއެވެ.

[13] 30 ވަނަ މާއްދާ.

(ހ) މި އެއްބަސްވުމުގެ 29 ވަނަ މާއްދާ އެހެން އޮތްނަމަވެސް، އަލިން އޮފިސަރު ގެ ބޮންޑު C ގެ މަސައްކަތް ނިމި އެގްރީމެންޓް ގެނައުމަށްފަހު ގަވާއިދާއި ޚިލާފަށް 2 (ދޭއް) އަހަރު ވަނީނަމަ ތަނުގެ އަންނަނިވި ކަންކަން ޙަވާލުކޮށް ބަލަހައްޓައިދިނުމަށް ފަރާތް ކަނޑައަޅައި، ހަވާލުކުރެވޭނެ ކަންކަމަށް ބަލާނެއެވެ.

1. އެންމެ ރަށްރަށުގެ ޖުމްލަ އަގު
2. ސެކިއުރިޓީ
3. އެންމެ ރަށްރަށުގެ ސްޓާފުން
4. އެންމެ ރަށްރަށުގެ ފުޑް ކަރަންޓު އަދި އެހެނިހެން ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުން
5. އިންޝުއަރެންސް

(ށ) އިންޝުއަރެންސް ހިމެނޭ، މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ކުރުމުގައި ޚަރަދުކުރާ ފައިސާގެ ގޮތުގައި ދަޢުވާ ކުރާ ސުޓާފުން ދެއްކި ފައިސާ 2 (ދޭއް) ދުވަހެވެ.

(ނ) މި ދަފްތަރުގެ އިންޝުއަރެންސް ހިމެނުމަށް ހިނގާ ޚަރަދު، ސުޓާފުން ދެއްކި ފައިސާ ވެސް ދޭނީ ފިސްކަލް ހިސާބުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށެވެ.

(ރ) ފުރަތަމަ 2 (ދޭއް) އަހަރު ނިމުމުން ފަހު ޙަވާލުކުރުމަށް ފަހު ކުރުމުގައި އަދާ ފައިސާ ދެއްކި އަދި ސިޔާސަތު ފަހުން ދައްކަ ފައިސާ ކަނޑައަޅާ، މި އެއްބަސްވުމުގެ 29 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތަށެވެ.

[14] "އަލިން އޮފިސަރު C ޖެނެރޭޓަރުގެ އެއްބަސްވުން"

40. އަދި ބަޔާންވެދިޔަ އެއްބަސްވުމަކީ، ކޮލަޓެރަލް އެގްރިމެންޓްގެ މަސްރޫފަށް ރިޢާޔަތްކޮށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތް ޤާނޫނީގޮތުން ބަނދެވޭގޮތަށް ވެފައިވާ އެއްބަސްވުންތަކެއްކަމުން، އަމީން އެވެނިއު ހިންގާ ގަވާއިދު 41 ވަނަ މާއްދާއާ، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތާއި އަމީން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއާ ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 29 އަދި 30 ވަނަ މާއްދާއާއި، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތާއި އަމީން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއާ ދެމެދު ވެފައިވާ "އަމީން އެވެނިއު C ބެލެހެއްޓުމުގެ އެއްބަސްވުން" އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ޤާނޫނީ ވަކީލު ފީ [illegible] މި މައްސަލައިގައި އެއްބަސްވުމެއް އޮތްކަން އެނގެން އޮޅުމުން، ޤާނޫނީ ވަކީލު ފީ ނަގައިދެވިދާނެކަމުގައި ދެކެމެވެ.

މައްސަލަ ނިންމި ގޮތް

41. ބަޔާންކޮށްދިޔަ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ގަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ބަދަލު ގެނައުމަށް ނުވަތަ އެ ގަޟިއްޔާގައި ކޯޓުން ކުރި ޙުކުމް ބާޠިލްކުރުމަށް ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި މައްސަލަ ނިންމައިފީމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒުގެ ރައުޔު

42. ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު [illegible] ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު އަޒްމިރަލްޑާ ޒާހިރުގެ ރައުޔު

43. ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު [illegible] ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު [illegible][15]

44. މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ހުކުމްކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަކީ މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަސްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އާންމު އުސޫލުގެ ގޮތުން[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[17] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،[18] އެހެންނަމަވެސް، ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[19]

---

[15] ކޯޓަށް މައްސަލަތަކުގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 268 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[16] މިކަމުގައި ދެވޭ އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[17] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[18] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[19] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، މިސްލު ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 24/Cv-C-HD/2019 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި ގ.އ. ކޮލަމާފުށި / [illegible]، މުޙައްމަދު އަލީގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޙުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ނުވަތަ ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ފަދަ ސަބަބެއް [illegible]، [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ތިން ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޢައްބާސް ޝަރީފް ޢަބްދުﷲ
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަޝީދު ޙުސައިން